

Rdeči seznam ogroženih kopenskih in sladkovodnih mehkužcev (Mollusca) v Sloveniji

The Red List of Terrestrial and Freshwater Mollusca in Slovenia

Jože BOLE

Ključne besede: rdeči seznam, mehkužci, Mollusca, Slovenija
Key words: Red List, Mollusca, Slovenia

IZVLEČEK

V Sloveniji je znanih 308 vrst kopenskih in sladkovodnih mehkužcev, od tega 291 vrst polžev in 19 vrst školjk. Rdeči seznam ogroženih vrst zajema 145 vrst mehkužcev ali 47,1 % in 21 podvrst ali 68 %. Za vrste, ki imajo v Sloveniji *locus typicus* ali edino najdišče, je naveden kraj najdbe.

ABSTRACT

Of the 308 species of terrestrial and freshwater Mollusca known so far to occur in Slovenia, there are 291 gastropoda species and 19 species of bivalvia. The Red List includes 145 species (47 %) and 21 subspecies (40 %) of Mollusca. For species with *locus typicus* or sole locality in Slovenia, the locality is presented.

1. UVOD

Kopenski in sladkovodni mehkužci Slovenije so iz razredov polži (Gastropoda) in školjke (Bivalvia). Polži so iz podrazredov predškrjarji (Prosobranchia) in pljučarji (Pulmonata), školjke so vse iz reda listoškržk (Eulamellibranchia). Sedaj poznamo v Sloveniji 308 vrst kopenskih in sladkovodnih mehkužcev, od tega 291 vrst polžev in 19 vrst školjk. Rdeči seznam ogroženih vrst zajema 145 vrst mehkužcev ali 47 % in 21 podvrst ali 40 %; vanj so uvrščene vrste in podvrste, ki so posebnost našega ozemlja, zato so v seznamu zlasti podzemeljske vrste, razširjene, pa se zaradi sprememb okolja njihove populacije v celoti ali lokalno bistveno zmanjšujejo. Za nekatere vrste in podvrste je žal premalo podatkov o razširjenosti, deloma pa je problematičen taksonomski status. izvirske in nekatere endemične. Veliko je tudi takih vrst, ki so sicer zelo

Od skupnega števila vrst, zajetih v rdečem seznamu ogroženih vrst, jih je največ označenih kot redke vrste, ker žive samo na posameznih nahajališčih ali na majhnih arealih; mnoge poznamo samo po praznih hišicah oziroma lupinah, ki jih prinese iz podzemlja v izvire in druge površinske tokove. Podobno velja tudi za podzemeljske kopenske polže, ki jih sicer posamično najdemo tudi žive, njihov pravi življenjski prostor pa nam ni dostopen. Nekatere od teh žive na velikih arealih.

2. VZROKI OGROŽENOSTI

Za mnoge vodne polže in školjke lahko trdimo, da se njihove populacije zmanjšujejo zaradi spreminjanja voda, v katerih živijo. Stojee vode, zlasti mlake, ribniki in mrtvice izginjajo zaradi naravnega zaraščanja in umetnega zasipavanja, veliko pa jih je onesnaženih zaradi odlaganja odpadkov različnega izvora.

Za vrste, ki žive v tekočih vodah, so zlasti usodne regulacije potokov in rek, mnoge izvirske populacije pa so prizadela zajetja izvirnov. Vrste, ki žive na poljih in travnikih, uničujejo pesticidi in umetna gnojila. Občutno se zmanjšujejo populacije velikih polžev iz rodov *Cryptomphalus* in *Helix*. Vrsti *Cryptomphalus aspersus* in *Helix cincta* živita samo v obalnem pasu, kjer se njuna areala krčita zaradi pospešene urbanizacije in industrializacije. *Helix pomatia* pa je vrsta, ki jo ogroža čezmerno nabiranje za prehrabene namene.

3. VARSTVENI UKREPI

Varstvene ukrepe bi lahko razdelili na ukrepe za varovanje posameznih vrst in ukrepe za varstvo širšega okolja, kjer vrsta živi. Posamezne vrste bi morali varovati le tam, kjer gre za edina nahajališča; to velja zlasti za izvire, kjer je npr. z zajetjem moč uničiti določeno vrsto.

Pri vodnih vrstah, ki imajo sicer velike areale, žive pa v stoječih ali tekočih vodah, bi morali ohraniti vsaj nekatere biotope, ki niso gospodarsko pomembni, kot so npr. mlake, ribniki, mrtvice, in pri regulaciji potokov in rek paziti, da vsaj deloma ohranimo bivališča mehkužcev, saj so pomembna tudi za druge živali. Kot vrsto pa bi morali zavarovati velikega vrtnega polža (*Helix pomatia*) s prepovedjo nabiranja v ogroženih predelih oziroma z omejitvijo nabiranja v naravi. Za prehrabene namene ga je možno gojiti umetno.

4. SEZNAM

POLŽI (GASTROPODA) PREDŠKRGARJI (PROSOBRANCHIA)

Fam.: Cochlostomatidae

Cochlostoma nanum (Westerlund, 1879)

Cochlostoma sturanyi zawinkanum (A. J. Wagner, 1906)

IUCN: R

IUCN: R

Zavinka: pred jamo - loc. typ., edino najdišče

Fam.: Neritidae	
<i>Theodoxus fluviatilis</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Theodoxus danubialis</i> (C. Pfeiffer, 1828)	IUCN: V
<i>Theodoxus prevostianus</i> (C. Pfeiffer, 1828)	IUCN: R
Fam.: Viviparidae	
<i>Viviparus ater</i> (Christofori & Jan, 1832)	IUCN: R
<i>Viviparus viviparus</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
Fam.: Orientalinidae	
<i>Sadleriana sadleriana sadleriana</i> (Frauenfeld, 1863)	IUCN: V
<i>Sadleriana sadleriana robici</i> (Clessin, 1890)	IUCN: V
<i>Sadleriana schmidtii</i> (Menke, 1850)	IUCN: R
Fam.: Belgrandiellidae	
<i>Belgrandiella croatica</i> (Hirc, 1881)	IUCN: R
<i>Belgrandiella crucis</i> (Kuščer, 1928)	IUCN: R
<i>Belgrandiella kusceri</i> (A. J. Wagner, 1914)	IUCN: R
<i>Belgrandiella novoseiensis</i> (Radoman, 1975)	IUCN: R
Nova sela: izviri pri Novih selih - loc. typ., edino najdišče	
<i>Belgrandiella pageti</i> (Schütt, 1970)	IUCN: R
<i>Belgrandiella robusta</i> (Radoman, 1973)	IUCN: R
<i>Belgrandiella schleschi</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
<i>Belgrandiella substricta</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
Ljubljana: izviri - loc. typ., edino najdišče	
<i>Belgrandiella superior</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
<i>Boleana umbilicata</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
<i>Istriana mirnae</i> Velkovrh, 1971	IUCN: R
<i>Graziana lacheineri adriolitoralis</i> Radoman, 1975	IUCN: R
<i>Lanzaiopsis savinica</i> Bole, 1989	IUCN: R
<i>Paladilhiopsis grobbeni</i> Kuščer, 1928	IUCN: R
<i>Paladilhiopsis kostanjevicae</i> (Schütt, 1970)	IUCN: R
Studena - izvir v Kostanjevici - loc. typ., edino najdišče	
<i>Paladilhiopsis forumjuliana</i> (Pollonera, 1886)	IUCN: R
<i>Paladilhiopsis robiciana</i> (Clessin, 1882)	IUCN: V
<i>Iglica aedlaueri</i> (A. J. Wagner, 1927)	IUCN: R
Kojško - loc. typ., edino najdišče	
<i>Iglica gracilis</i> (Clessin, 1882)	IUCN: V
<i>Iglica hauffeni</i> (Brusina, 1885)	IUCN: R
<i>Iglica langhofferi</i> (A. J. Wagner, 1927)	IUCN: R
<i>Iglica luxurians</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
<i>Iglica tellinii</i> (Pollonera, 1898)	IUCN: R
<i>Mervicia eximia</i> Bolc, 1967	IUCN: R
<i>Hauffenia media</i> Bole, 1961	IUCN: R
<i>Hauffenia michleri</i> Kuščer, 1932	IUCN: V
<i>Hauffenia tellinni</i> Pollonera, 1889	IUCN: R

<i>Hauffenia wagneri</i> (Kuščer, 1928)	IUCN: R
<i>Neohoratia subpiscinalis</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: V
<i>Erythropomatiana erythropomatia</i> (Hauffen, 1856)	IUCN: R
Babja luknja v Goričanah - loc. typ., edino najdišče	
<i>Erythropomatiana verdica</i> Radoman 1978	IUCN: R
<i>Hadziella anti</i> Schütt, 1960	IUCN: R
<i>Hadziella deminuta</i> Bole 1961	IUCN: R
<i>Hadziella ephippiostoma</i> Kuščer, 1932	IUCN: R

Fam.: Lithoglyphidae

<i>Lithoglyphus naticoides naticoides</i> (C. Pfeiffer, 1828)	IUCN: V
<i>Lithoglyphus naticoides fuscus</i> (C. Pfeiffer, 1828)	IUCN: V
<i>Lithoglyphus naticoides prasinus</i> (F. Schmidt, 1847)	IUCN: V

Fam.: Bythinellidae

<i>Bythinella robiciana</i> (Clessin, 1890)	IUCN: V
<i>Marstoniopsis croatica</i> Schütt, 1974	IUCN: R
Studena - izvir v Kostanjevici - loc. typ., edino najdišče	

Fam.: Bithyniidae

<i>Bithynia leachi</i> (Sheppard, 1823)	IUCN: V
<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V

Fam.: Thiaridae

<i>Esperiana esperi</i> (Ferussac, 1823)	IUCN: V
<i>Microcolpia acicularis</i> (Ferussac, 1823)	IUCN: V
<i>Holandriana holandrii</i> (C. Pfeiffer, 1828)	IUCN: V

PLJUČARJI (PULMONATA)

Fam.: Carychiidae

<i>Carychium mariae</i> Paulucci, 1878	IUCN: R
<i>Zospeum alpestre</i> (Freyer, 1855)	IUCN: R
<i>Zospeum amoenum</i> (Frauenfeld, 1856)	IUCN: R
<i>Zospeum exiguum</i> Kuščer, 1932	IUCN: R
<i>Zospeum frauenfeldi</i> (Freyer, 1855)	IUCN: R
<i>Zospeum isselianum</i> Pollonera, 1886	IUCN: R
<i>Zospeum kusceri</i> A. J. Wagner, 1912	IUCN: R
<i>Zospeum lautum</i> (Frauenfeld, 1854)	IUCN: R
<i>Zospeum obesum</i> (Frauenfeld, 1854)	IUCN: R
<i>Zospeum spelaenum spelaenum</i> (Rossmässler, 1839)	IUCN: R
<i>Zospeum spelaenum costatum</i> (Freyer, 1855)	IUCN: R
<i>Zospeum spelaenum lamellatum</i> Bole 1974	IUCN: R
<i>Zospeum spelaenum schmidti</i> (Frauenfeld, 1854)	IUCN: R
<i>Zospeum subobesum</i> Bole, 1974	IUCN: R

Fam.: Physidae	
<i>Physa fontinalis</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Aplexa hypnorum</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
Fam.: Lymnaeidae	
<i>Lymnaea stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Radix auricularia</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Radix ovata</i> (Draparnaud, 1805)	IUCN: V
<i>Stagnicola palustris</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: V
Fam.: Planorbidae	
<i>Planorbarius corneus</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Planorbis carinatus</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: V
<i>Planorbis planorbis</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Anisus septemgyratus</i> (Rossmässler, 1835)	IUCN: V
<i>Anisus spirorbis</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Anisus vortex</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: I
<i>Bathyomphalus contortus</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: I
<i>Gyraulus albus</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: I
<i>Gyraulus crista</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: I
<i>Hyppeutis complanatus</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: I
<i>Segmentina nitida</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: I
Fam.: Ancyliidae	
<i>Ferrissia wautieri</i>	IUCN: R
Fam.: Acroloxidae	
<i>Acroloxus lacustris</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Acroloxus tetensi</i> (Kuščer, 1932)	IUCN: R
Fam.: Orculidae	
<i>Orcula tolminensis</i> A. J. Wagner, 1912	IUCN: R
<i>Pagodulina tschapecki</i> (Gredler, 1877)	IUCN: R
Fam.: Pupillidae	
<i>Spelaeodiscus hauffeni</i> (F. Schmidt, 1855)	IUCN: R
Fam.: Argnidae	
<i>Argna biplicata excessiva</i> (Gredler, 1856)	IUCN: R
Fam.: Enidae	
<i>Imparietula seductilis</i> (Rossmässler, 1837)	IUCN: R
Fam.: Testacellidae	
<i>Testacella scutulum</i> Sowerby, 1823	IUCN: R

Fam.: Endodontidae	
<i>Discus ruderatus</i> (Studer, 1820)	IUCN: R
Fam.: Vitrinidae	
<i>Phenacolimax reitteri</i> (Boettger, 1880)	IUCN: R
<i>Semilimax semilimax</i> (Ferussac, 1802)	IUCN: R
<i>Semilimax truncatus</i> (Boettger, 1884)	IUCN: R
Fam.: Zonitidae	
<i>Vitrea binderi</i> Pinter, 1972	IUCN: R
<i>Vitrea botterii</i> (L. Pfeiffer, 1853)	IUCN: R
<i>Aegopinella epipedostoma</i> (Fagot, 1879)	IUCN: K
<i>Aegopinella forcatti</i> Riedel 1983	IUCN: K
<i>Aegopinella ressmanni</i> (Westerlund, 1883)	IUCN: R
<i>Aegopis gemonensis kusceri</i> A. J. Wagner, 1912	IUCN: R
<i>Oxychilus mortilleti</i> (L. Pfeiffer, 1859)	IUCN: K
Fam.: Milacidae	
<i>Tandonia robici</i> (Simroth, 1885)	IUCN: K
<i>Tandonia schleschi</i> (H. Wagner, 1931)	IUCN: R
<i>Tandonia simrothi</i> (Hesse, 1923)	IUCN: R
Mangart - loc.typ., edino najdišče	
Fam.: Limacidae	
<i>Limax bielzi</i> Seibert, 1873	IUCN: K
Fam.: Agriolimacidae	
<i>Deroceas klemmi</i> Grossu, 1972	IUCN: K
Fam.: Ferussaciidae	
<i>Hohenwartiana hohenwarti</i> (Rossmässler, 1939)	IUCN: R
Fam.: Clausiliidae	
<i>Herilla bosniensis</i> (L. Pfeiffer, 1868)	IUCN: R
Hum pri Laškem - edino najdišče	
<i>Medora albescens albescens</i> (Menke, 1836)	IUCN: R
<i>Medora albescens carniolica</i> (Küster, 1860)	IUCN: R
Podtabor pri Knežaku - edino najdišče	
<i>Cochlodina polita</i> (A. Schmidt, 1868)	IUCN: K
<i>Cochlodina triloba</i> (Boettger, 1877)	IUCN: K
<i>Charpentieria stenzi</i> (Rossmässler, 1836)	IUCN: R
<i>Delima bilabiata</i> (Wagner, 1829)	IUCN: K
<i>Siciliaria gibbula</i> (Rossmässler, 1836)	IUCN: R
<i>Fusulus aproximans</i> (A. Schmidt, 1857)	IUCN: R
Fam.: Hygromiidae	
<i>Trichia erjavci hirci</i> (Clessin, 1883)	IUCN: R

Fam.: Helicidae

<i>Arianta schmidtii</i> (Rossmässler, 1836)	IUCN: R
<i>Chilostoma cingulatum</i> (Studer, 1820)	IUCN: R
<i>Helicigona hirta</i> (Menke, 1830)	IUCN: K
<i>Cryptomphalus aspersus</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: V
<i>Helix cincta</i> O. F. Müller, 1774	IUCN: V
<i>Helix pomatia</i> Linnaeus, 1758	IUCN: V

ŠKOLJKE (BIVALVIA)

Fam.: Dreissenidae

<i>Congeria</i> sp.	IUCN: R
Krupa - edino najdišče	

Fam.: Sphaeriidae

<i>Sphaerium corneum</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V
<i>Sphaerium rivicola</i> (Lymarck, 1818)	IUCN: V
<i>Musculium lacustre</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: V
<i>Pisidium amnicum</i> (O. F. Müller, 1774)	IUCN: V
<i>Pisidium casertanum</i> (Poli, 1791)	IUCN: V
<i>Pisidium henslowanum</i> (Sheppard, 1823)	IUCN: V
<i>Pisidium nitidum</i> Jenyns, 1845	IUCN: K
<i>Pisidium personatum</i> Malm, 1855	IUCN: V
<i>Pisidium subtruncatum</i> Malm, 1855	IUCN: V
<i>Pisidium supinum</i> A. Schmidt, 1850	IUCN: K
<i>Pisidium tenuilineatum alpinum</i> Odhner, 1938	IUCN: R
<i>Pisidium tenuilineatum tenuilineatum</i> Stelfax, 1918	IUCN: K

Fam.: Unionidae

<i>Unio crassus cytherea</i> Küster, 1833	IUCN: V
<i>Unio elongatulus elongatulus</i> C. Pfeiffer, 1825	IUCN: V
<i>Unio pictorum platyrhynchus</i> Rossmässler, 1835	IUCN: V
<i>Microcondylea compressa</i> (Menke, 1828)	IUCN: R
<i>Anodonta cygnea</i> (Linnaeus, 1758)	IUCN: V

Avtorjev naslov/Author's address:

Dr. Jože BOLE

Biološki inštitut Jovana Hadžija

ZRC SAZU

Novi trg 5

61000 Ljubljana

Slovenija